

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 2.10.2025 / Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt Kansaneläkelaitokselta (Kela) lausuntoa edellä mainitusta hallituksen esityksestä.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia työnhakijan palveluprosessiin työttömyysturvan seuraamusjärjestelmään. Palveluprosessia koskevaa sääntelyä kevennettäisiin ja työvoimaviranomaisen harkintavaltaa lisättäisiin. Työnhakua, työnhakijan palveluprosessia ja työllistymistä tukevia palveluita koskeva neliportainen seuraamusjärjestelmä palautettaisiin kaksiportaiseksi.

Kela kannattaa työnhakijan palveluprosessia koskevan sääntelyn joustavoittamista. Työvoimapalveluiden resursseja on perusteltua käyttää erityisesti niihin työnhakijoihin, jotka todennäköisimmin hyötyvät henkilökohtaisesta asioinnista ja erilaisista työllistymistä edistävästä palveluista. On toivottavaa, että muutosten myötä palveluprosessissa pystyttäisiin entistä paremmin tunnistamaan hoidon, terveydenhuollon palveluiden ja kuntoutuksen tarpeessa olevia työttömiä. Tavoitteena tulisi olla, että työttömät saataisiin tarvittaessa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ohjattua hoidon, terveydenhuollon palveluiden ja kuntoutuksen piiriin.

Vaikutukset Kelaan

Ehdotetut muutokset eivät vaikuta suoraan työttömyysturvan toimeenpanoon Kelassa, sillä työnhakijan palveluprosessista vastaavat työvoimaviranomaiset ja seuraamusten tutkiminen kuuluu KEHA-keskuksen toimivaltaan. Muutoksilla saattaa kuitenkin olla välillisiä vaikutuksia Kelan toimintaan.

Esityksessä on arvioitu, että työttömyysturvaseuraamuksia koskevien työvoimapolitiittisten lausuntojen kokonaismäärä säilyisi muutoksen myötä ennallaan. Jos arvio toteutuu, myös Kelan työttömyysetuuskäsittelyn työmäärää säilyy ennallaan. Työttömyysturvaseuraamuksiin liittyvät muutokset voivat kuitenkin lisätä työnhakijoiden tarvetta turvautua perustoimeentulotukeen ja kasvattaa siten Kelan työmäärää. Vaikutus liittyy erityisesti siihen, että työvoimapolitiittisesti moitittava menettely johtaisi aiempaa nopeammin työssäolovelvoitteen asettamiseen.

Seuraamusjärjestelmän muutosten johdosta KEHA-keskus ottaa käyttöön uusia työvoimapolitiittisia lausuntoja, mikä edellyttää muutoksia Kelan tietojärjestelmiin ja päätöspohjiin ennen vuodenvaihteen voimaantuloa.

Kuten esityksessä on todettu, ehdotetuilla muutoksilla voisi lisäksi olla vaikutuksia Kelan kuntoutuspalveluihin ohjautumiseen. Esityksessä on Kelan tilastotietojen perusteella arvioitu, että kuntoutuspalvelujen tarvetta olisi noin 15–30 prosentilla työttömistä. Suuntaa antavasti voidaan arvioida, että 8 000–10 000 työnhakija-asiakasta voisi olla ensisijaisesti kuntoutuspalveluiden tarpeessa.

Kela kiinnittää vielä huomiota siihen, että työttömien etuuksia ja palveluja koskevaan lainsäädäntöön on kohdistunut ja kohdistumassa lyhyen ajan kuluessa useita muutoksia. Samanaikaiset muutokset toimijoiden rooleissa ja vastuissa sekä toiminnan sisällössä lisäävät toimeenpanon sujuvuuteen liittyviä riskejä. Lisäksi muutoksilla on päällekkäisiä ja osin ristikkäisiä vaikutuksia työttömien työnhakijoiden taloudelliseen asemaan ja palvelutarpeeseen. Näiden vaikutusten kokonaisvaltainen arviointi on Kelan näkemyksen mukaan ensiarvoisen tärkeää.

Jatkokehittäminen

Työttömän asiakkaan sairauspäiväraha-oikeuden käsittelemiseksi Kela tarvitsee tiedon työttömän työnhakuammattista. Työttömän työkykyä arvioidaan pääsääntöisesti siihen työhön, josta hän on jäänyt työttömäksi tai siihen läheisesti verrattavaan työhön. Yli vuoden työttömänä olleen asiakkaan työkykyä voidaan arvioida myös muuhun työhön, jota hänen koulutus, ammattitaito ja työhistoria huomioiden voidaan pitää hänen tavallisena tai siihen verrattavana työnään. Samoin toimitaan myös työmarkkinoille ensimmäistä kertaa tulevan, ammattiin juuri valmistuneen tai pitkän poissaolon jälkeen työhön palaavan asiakkaan kohdalla.

Jos asiakkaalla ei ole koulutusta eikä työkokemusta, otetaan tavallisen työn arvioinnissa huomioon hänen työnhakusuunnitelmansa mukainen työnhakuammatti sekä asiakkaan oma ja TE-toimiston näkemys haettavasta työstä. Näiden perusteella voidaan asiakkaan tavallisena työnä pitää työnhakualan yleisiä ja niihin läheisesti verrattavia töitä, joissa ei edellytetä ammatillista koulutusta ja aiempaa työkokemusta.

Kela pitää sairauspäivärahan näkökulmasta myönteisenä sitä, että työnhakijaksi rekisteröityneellä henkilöllä olisi ehdotuksen mukaisesti jatkossa velvollisuus laatia työnhakuprofiili. Työnhakuprofiilin tulisi sisältää työnhaun ja työllistymisen kannalta olennaiset tiedot työnhakijan työkokemuksesta, koulutuksesta, muusta osaamisesta ja työtoiveista. Nämä ovat vastaavia tietoja, joita Kela tarvitsee sairastuneen työttömän työkyvyttömyyden ammatillisessa arviossa. Kela hyödyntää nykyisinkin sairauspäivärahan toimeenpanossa työttömän työnhakijan työnhakuprofiilia niissä tilanteissa, joissa tämä on laadittu ja tavallisen työn

määrittely on haastavaa. Kela ohjaa ensisijaisesti asiakasta toimittamaan tulosteen työnhakuprofiilista tai vaihtoehtoisesti Kela on yhteydessä työllisyyspalveluihin, joka referoi asiakkaan työnhakuprofiilin ratkaisuasiantuntijalle.

Mikäli Kela voisi hyödyntää tulevaisuudessa paremmin oma-aloitteisesti työnhakuprofiileja asiakkaan sairauspäivärahoikeuden selvittämisessä, asiakkailta pyydettävät lisäselvitykset ja yhteydenotot työllisyyspalveluihin vähenisivät, mikä puolestaan nopeuttaisi sairauspäiväraha-asian käsittelyä. Yhteydenotot työllisyyspalveluihin ovat aikaa vieviä eivätkä välttämättä tuo lisätietoa sairauspäiväraha-asian käsittelyyn, koska myös asiakas voi toimittaa vastaavat tiedot Kelalle. Monesti sairastuneelle työttömällä ei ole itsellekään selvää, mikä on hänen tavallinen tai läheisesti siihen verrattava työ, johon hänen työkykyään verrataan sairauspäivärahassa. Tämän vuoksi moni työtön sairauspäivärahan hakija jättää hakemuksella ilmoittamatta oman ammattinsa sekä työnhakuammattinsa.

Mia Helle
etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikön päällikkö